

[Jsoucna, hromady, skutečnost]

79/011 (791126-3)

To, co jest, nazýváme jsoucnem. Otázkou však je, víme-li přesně a důvodně, že něco jest a v jakém rozsahu to jest. Tak kupříkladu souhvězdí Orion „jest“, neboť to není jenom naše představa, náš výmysl, ale něco „reálného“. Ovšem na základě dnešních znalostí víme, že jakožto „jev“ vůbec neodpovídá „skutečnosti“, neboť hvězdy, jimiž je souhvězdí zdánlivě tvořeno, jsou od sebe velice vzdáleny a nemají spolu nic společného, co by je přiřazovalo právě k tomuto, a nikoliv k jinému souhvězdí. Je to otázka perspektivy a vzdálenosti, jak se nám budou různé sestavy hvězd jevit jakoby v projekci. Konkrétně to znamená, že jednotlivé hvězdy nepochybně jsou, tj. mají svou skutečnost, ale jakožto souhvězdí jsou pouhým jevem či spíše zdáním. Souhvězdí tedy nebudeme považovat za jsoucno. – Jiným příkladem je hromada cihel. Každá jednotlivá cihla jest; ale můžeme ve stejném smyslu prohlásit i o hromadě cihel, že jest? Kde tato hromada začíná a kde končí? Jsou-li kolem hromady některé cihly rozházeny, na čem záleží, budeme-li je počítat k hromadě, nebo zvlášť? A co vlastně činí hromadu hromadou? Odmyslíme-li si nepatrné gravitační důsledky nahromadění určitého počtu cihel, je zřejmé, že není nic, co by z cihel činilo něco víc, než čím jsou, tj. nějakou hromadu. Hromada není také jsoucno v pravém smyslu, neboť nemá žádnou vlastní jsoucnost. Ale vždyť samotné cihly nejsou také nikterak vnitřně integrovány, ale jsou pouhým předmětem, takměř v témž smyslu jako souhvězdí. Jsme to my, kteří bereme souhvězdí jako souhvězdí a hromadu jako hromadu. Ve skutečnosti jsou jen hvězdy a cihly. Naše vnímání propůjčuje rozmanitým nahodilým agregacím či sestavám povahu čehosi celostného, náležitího k sobě. Ale tam, kde agregace nebo sestava není skutečně spojena v jedno „reálnými“ souvislostmi a vztahy, kde jejich struktura je jenom nahodilá a vnější, aniž by byla schopna účinně udržovat celkovost a integritu proti tendencím ke změně, tam nemůžeme mluvit o hromadě jako o jsoucnu, tj. samostatném jsoucnu, nýbrž právě jen jako o hromadě jsoucen.

Musíme proto rozlišovat jednak mezi předměty, jimž lze připsat jsoucnost, a předměty, které jsou jen předměty našeho vnímání, myšlení apod. Předměty-jsoucna mohou dále být pravými jsoucnými, nebo nepravými jsoucnými. A konečně nepravá jsoucna mohou být integrována ještě jinak než zevnitř (jako pravá), ale přece nezůstat bez skutečné integrity. Tak kupříkladu umělecké dílo, obraz, socha apod. jsou, tj. mají

skutečnost, ale ta musí být vždy znovu aktualizována aktivitou subjektů, které přicházejí k vnější stránce díla zvenčí, aby pronikly do „vnitřního světa“ příslušného uměleckého výtvoru. Něco podobného pak platí i o institucích, organizacích, společenských hnutích, podnicích atd. Mezi vším tím, co „jest“, musíme tedy v první řadě hledat skutečná, pravá jsoucna jako základ všeho ostatního.

(26. 11. 79)